

Εστιάδες: Το πρώτο φεμινιστικό έντυπο στην Κύπρο

Λευτέρης Παπαλεοντίου

Στις 28 Νοεμβρίου 1913, έκανε την εμφάνιση του στην Αμμόχωστο, ένα ξεχωριστό έντυπο τίτλος του: Εστιάδες, υπότιτλος «Φιλολογική δεκαπενθήμερος εφημερίς των Κυπρίων». Διευθύντρια, συντάκτρια και ιδιοκτήτρια, η νεαρή εκπαιδευτικός Περσεφόνη Α. Παπαδοπούλου, (1888-1949).

Η Αμμόχωστος, η οποία στην απογραφή του 1911 αριθμούσε πληθυσμό 5327 κατοίκους, εξελίσσεται σταθερά σε αστικό κέντρο, το τέταρτο της Κύπρου, μετά τη Λευκωσία, Λεμεσό και Λάρνακα.

Σταθμό στην πολιτιστική ζωή της πόλης αποτελεί η ίδρυση, το 1911, του Συλλόγου “Αναγνωστήριον Ανόρθωσις”. Όπως σημειώνει ο Θ. Νικολάου, “εδώ θα αρχίσουν να γίνονται διαλέξεις, δημιουργείται η πρώτη μαντολινάτα της πόλεως, η πρώτη βιβλιοθήκη. Από την Αθήνα και τα άλλα κέντρα του ελληνισμού καταφθάνουν εφημερίδες και περιοδικά που διαβάζονται με πραγματική δίψα από τα μέλη του Συλλόγου (...)”. βλ. Θ. Νικολάου, *Η πνευματική φυσιογνωμία της Αμμόχωστος*, 1883, σ.3).

Αποτελεί αληθινό τόλμημα για τη νεαρή δασκάλα η έκδοση εντύπου εκείνη την εποχή. Γιατί, πέρα από τις μεγάλες δυσκολίες που είχε να αντιμετωπίσει ο οποιοσδήποτε εκδότης περιοδικού τύπου (πρωτόγονα εκδοτικά μέσα, αργός ρυθμός στοιχειοθεσίας, βραδύτητα στα μέσα επικοινωνίας, πενιχρά έσοδα, κι αυτά από τους ελάχιστους συνδρομητές κλπ.), το φεμινιστικό φύλλο είχε επιπλέον να αντικρούσει την προκατάληψη εξαιτίας των ισχυρών πατριαρχικών δομών της κυπριακής κοινωνίας. Απόδειξη, η επίθεση που δέχτηκε, από το πρώτο του κιόλας φύλλο, μέσα από την εφημερίδα “Κυπριακός Φύλαξ” (Δεκέμβριος 1913).

Η εφημερίδα “**Εστιάδες**” βγήκε σε 36 φύλλα με δεκαπενθήμερο ρυθμό έκδοσης, από τις 28 Νοεμβρίου 1913, ως την 1η Μαΐου 1915. Δεν είναι περιοδικό, δε σταματά το 1914, ούτε μετατρέπεται αργότερα σε μηνιαίο, όπως αναφέρει ο Κ. Κύρρης (βλ. “Οι πνευματικές αναζητήσεις της εποχής της Αγγλοκρατίας μέσα από τον ημερήσιον και περιοδικόν τύπον” ανάτυπο από “τα Κυπριακά: 1878-1955, Λευκωσία 1986, σ.213).

Φέρει ως προμετωπίδα τη ρήση: “Γυνή Ευπαίδευτος και γυνή βάνανσος είναι δια την οικίαν η μεν ευλογία, η δε κατάρα ίσης σπουδαιότητος· μορφώσατε και ανυψώσατε την γυναίκαν και θα ίδητε μετά θαυμασμού ολόκληρον αναγέννησιν της ανθρωπότητος”. Η ετήσια συνδρομή εσωτερικού είναι 8 σελίνια.

Ξεπερνώντας τις “φιλολογικές” προδιαγραφές του υπότιτλου της, φιλοξενεί στις σελίδες της κείμενα που καλύπτουν μια ευρεία γκάμμα θεμάτων: λογοτεχνικά κείμενα, φιλολογικές, λαογραφικές, παιδαγωγικές και φιλοσοφικές μελέτες, σημειώματα για το “γυναικείο πρόβλημα”, σχόλια για την πολιτική κίνηση κ.α.

Από τα πρώτα της φύλλα η γυναικεία εφημερίδα ξεπερνά τον τοπικό καθώς και τον “φεμινιστικό” της χαρακτήρα και παρουσιάζει μέσα από τις στήλες της συνεργασίες και συγγραφείς από τον ευρύτερο χώρο του ελληνισμού, ενώ δείχνει ενδιαφέρον για έργα (κυρίως παιδαγωγικά-φιλοσοφικά) ευρωπαϊκών διανοουμένων.

3. Εξετάζοντας τις λογοτεχνικές συνεργασίες κατά ειδολογική σειρά, παρατηρούμε ότι περνούν μέσα από τις στήλες των **Εστιάδων** αρκετά αξιόλογα ονόματα:

α) Ποιήματα, εκτός από την Περσεφόνη Παπαδοπούλου, υπογράφουν οι Δημ. Βικέλας (3), Γ. Δροσίνης (2), Πολυξένη Λοϊζιάς (4), Μ. Μαλακάσης, Σ. Μενάδρος, Κ. Ουράνης, Κ. Παλαμάς (2), Ι. Πολέμης (2), Ελένη Σβορώνου, Μαρίνος Συγούρος κ.α. (α αριθμός στη παρένθεση δηλώνει τον αριθμό των ποιημάτων).

Τα περισσότερα από τα δεκαοκτώ ποιητικά κείμενα που υπογράφει η Περσεφόνη Παπαδοπούλου κινούνται σε μέτρια επίπεδα με χαλαρό, ατημέλητο συχνά στίχο. Καταπιάνονται αχνά με θέματα από την καθημερινή ζωή και χαρακτηρίζονται από ένα μελαγχολικό, χαμηλόφωνο τόνο. Παρατίθεται ενδεικτικά ένα απόσπασμα από το ποίημα "Η Δύσις" (αρ. 34, 14 Απριλίου 1915), που είναι ίσως, από τα καλύτερα της:

"Ήλιε, εσύ, που αχνόφωτος / επρόβαλες σ' την Δύση / -φεγγαροπρόσωπος Θεός / σε νοτισμένο θρόνο- / ποιά σου αχτίδα εστέρεψε / και σκυθρωπός στην Φύσι / πλανάς στ' απομεσήμερο / τον ραγισμένο πόνο; (...)"

β) Από τα πεζογραφήματα των **Εστιάδων** ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διηγήματα: Έντεκα ονόματα (εννέα από τα οποία γυναίκες), που προέρχονται κυρίως από τον ευρύτερο χώρο του ελληνισμού, υπογράφουν δεκατέσσερα διηγήματα, ως εξής:

Ευγενία Ζωγράφου, "Ίων", Λ. Κανελλοπούλου, Ελένη Κομνηνού, Χαριτίνη Κουπά (3), Σουλτάνα Μιχαλιάδου (2), Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου (2), Περσεφόνη Παπαδοπούλου, Αντ. Θ. Σπηλιωτοπούλου, Γ. Τσοκόπουλος.

Αξίζει να μνημονευθούν ιδιαίτερα τα διηγήματα της Χαριτίνης Κουπά ("Απροσδόκητος Επάνοδος", "Η Φτωχούλα Εργάτις", "Η Γενναία Φρόσω") και της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου ("Μεγάλη Αντίζηλος", "Υιός και Κόρη"), στα περισσότερα από τα οποία δεσπόζει ο κοινωνικός προβληματισμός: Ξεπερνούν τα ηθογραφικά πλαίσια και διεισδύουν σε προβλήματα της καθημερινής πραγματικότητας, θίγουν θέματα όπως: ταξική διαστρωμάτωση, υποβάθμιση της γυναικείας προσωπικότητας, θεσμός της προίκας κτλ.

γ) Ξεχωριστή σημασία παρουσιάζουν οι μελέτες της Περσεφόνης Παπαδοπούλου, γύρω από μια ποικιλία θεμάτων: γράφει για τη ζωή και το έργο του Αντρέα Κάλβου (αρ. 1, 28 Νοεμβρίου 1913) και του Διονυσίου Σολωμού (αρ. 35, 18 Απριλίου 1915). Σε μελέτη της με τίτλο "Κριτική και Λογοτεχνία" (αρ. 7, 28 Φεβρουαρίου 1914), αναπτύσσει αξιολογες σκέψεις γύρω από το ρόλο ης λογοτεχνικής κριτικής, σε μια εποχή που στην Κύπρο δεν είχε κάμει καλά-καλά την εμφάνιση της. Ανάμεσα σε άλλα σημειώνονται και τα παρακάτω:

"(....) Ούτως αυστηρά και υψηλά πρέπει να αίρηται η αληθής λογοτεχνία και ούτως αυστηρά και υψηλά πρέπει να κρίνηται. Ωραίων έργων κρινόμενο παρ' ανικάνων ομοιάζει προς ηλιόλουστον ημέραν διανοιγομένην εις τους οφθαλμούς τυφλού' πτωχή κριτική καλαισθησία θα ηδύνατο να ανταποκριθεί εις αξιώσεις μετρίως εντέχνου αλληγορίας. Η υψηλή λογοτεχνία και η υψηλή κριτική έπρεπε να βαδίζωσι παραλλήλως. Υπάρχουσιν άνθρωποι γράφοντες εξ αγάπης και άνθρωποι γράφοντες εξ ανάγκης' οι πρώτοι δημιουργούσιν, οι δεύτεροι 'ρολοσυλλέγουσιν' ομοίως υπάρχουσι κριτικοί κρίνοντες και κριτικοί ερανιστάι. Μεταξύ των μεν και των δε υπάρχει βέβαιως ο συσχετισμός αιτίας και αποτελέσματος, αλλ' ερανιστοί κριτικοί κρίνότες συγγραφείς δημιουργούς είναι η μάλιστα της δικαιοσύνης του πνεύματος(...)."

Τα παραπάνω γραφόμενα της Π. Παπαδοπούλου θα μπορούσαν κάλλιστα να ανταποκριθούν στην κατάσταση που βρίσκεται η λογοτεχνική κριτική (και όχι μόνο αυτή) στην Κύπρο σήμερα. Ένα θέμα ανοικτό για έρευνα.

Σε άλλα κείμενα της η Π. Παπαδοπούλου εξετάζει συγκριτικά τη φιλοσοφία των Νίτσε και Σοπενχάουερ, αλλού κάνει λόγο για τις γυναικείες μορφές στο έργο των αρχαίων Ελλήνων Τραγικών, σημειώνει προοδευτικές σκέψεις για την παιδική ψυχολογία, για παιδαγωγικά και άλλα θέματα.

Η Πολυξένη Λοϊζιάς δημοσιεύει σε συνέχειες “Συλλογή Κυπριακών Ειδήσεων”, με πληροφορίες από την ιστορική-λαογραφική παράδοση του τόπου.

Από τα “φεμινιστικά” κείμενα αξίζει να μνημονευθεί μια ομιλία της Καλλιρόης Παρρέν, η οποία εξέδωσε το πρώτο φεμινιστικό έντυπο στον ελληνικό χώρο (στα τέλη του περασμένου αιώνα).

4) Γενικά, η εφ. **Εστιάδες** αποτελεί σταθμό στην ιστορία του Κυπριακού (φεμινιστικού) εντύπου. Περιέκλεισε στις σελίδες της αξιόλογες συνεργασίες από τον ευρύτερο χώρο του ελληνισμού και κατά το χρονικό διάστημα της κυκλοφορίας της υπήρξε ένα κανάλι που διοχέτευσε στην περιορισμένη πολιτιστική κίνηση του τόπου ευρωπαϊκή διανόηση.

Η φωτισμένη εκπαιδευτικός Περσεφόνη Παπαδοπούλου -κινητήριος μοχλός της όλης προσπάθειας- θα συνεχίσει αργότερα τις σπουδές της στην Γαλλία και από το 1935 θα αναλάβει τη διεύθυνση της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Πατρών, θέση που διατήρησε ως το θάνατο της (1949). •

Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Εντός των Τειχών (Τεύχος 34), Δεκαετία 1980-1989, 1988, Λευκωσία, Λευκωσία (νότια), Φεμινισμός, Ιστορία του Χώρου

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_34:estiades

Last update: 2020/07/14 17:05

